

2014-09-30

Dnr SU FV-1.1.3-2428-14

Regeringskansliet
(Justitiedepartementet)
103 33 Stockholm

Remiss: EU-kommissionens grönbok om en möjlig utvidgning av EU:s skydd av geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter

Som framgår av nedanstående svar ställer sig Juridiska fakultetsnämnden huvudsakligen positiv till förslaget att utvidga skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än dem som för närvarande skyddas enligt EU-systemet för kvalitetsmärkning av jordbruksprodukter. Därmed skulle Sverige och andra länder med en lokal kvalitetsmässig högtstående hantverks- och industritradition, men med en mindre prestigemässig agrarproduktion, också kunna komma i åtnjutande av den särskilda kvalitetsmärkningen inom EU som ansetts ge inte oväsentliga konkurrensfördelar.

FRÅGOR OCH SVAR

- 1. Ser du några fördelar eller nackdelar vad gäller nuvarande olika nivåer och sätt att utöva skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter i EU:s olika medlemsstater? Motivera ditt svar.*

Som framgår av grönboken finns det ett antal ekonomiska och regionala fördelar med ett skydd för geografiska beteckningar. I ett territoriellt omfattande land som Sverige, där de geografiska förutsättningarna, klimat, natur och tradition av naturliga skäl är vitt skilda, skulle en starkare betoning på kvalitet kopplad till olika geografiska ursprung sannolikt även kunna underlätta marknadsföringen av kvalitetsprodukter inom – och utom – landet.

- 2. Anser du att ett fördjupat och harmoniserat skydd av geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter på EU-nivå kan få positiva ekonomiska effekter på den inre marknaden på det sätt som beskrivs ovan?*

Ja. Det skulle sannolikt också vara inspirerande för länder som inte har någon prestigemässig agrarproduktion att tala om att kunna geografiskt framhålla andra produkter med en regionalt utvecklad stark kvalitet. Man ska samtidigt inte bortse ifrån att i ett allt mer utvecklat ”Storeuropa” får regionerna en viktigare ställning som ”hemland”

Juridiska fakulteten

för medborgarna. Det lokala blir en viktig identifikationspunkt för dem som hör till platsen eller regionen.

3. *Anser du att ett sådant skydd kan ha negativa effekter på EU:s ekonomi?*

4. *Anser du att ett ökat och harmoniserat skydd av geografiska ursprungsbeteckningar på EU-nivå för andra produkter än jordbruksprodukter kan gynna konsumenterna?*

Under förutsättning av liknande krav på specifikation av objektiva mätbara kvalitetsaspekter som beträffande alkohol-, vin- och jordbruksprodukter skulle de geografiska beteckningarna också på andra områden vara en kvalitetsgaranti att lita på för konsumenterna. Sedan finns det ändå på alla områden subjektiva preferenser som förefaller att dämpa eventuella konkurrensbegränsande effekter.

5. *Anser du att det finns potentiella negativa konsekvenser för konsumenterna?*

Tänkbara negativa effekter kunde ligga i att konsumenterna ”bara” tittade efter kvalitetsmärkta produkter, så att dessa fick en allt för stark ställning. Men den risken framstår inte som särskilt stor, eftersom det kommer att vara en europeisk konkurrens mellan kvalitetsmärkta varor. Andra kvalitetsmärkta produkter än jordbruksprodukter, om ett sådant geografiskt kvalitetsmärkningssystem kommer till stånd, skulle säkert, liksom de märkta jordbruksprodukterna, utgöra en minoritet av varuutbudet. (Beträffande vinprodukter innebär kvalitetsmärkning i Europa däremot en mycket detaljerad och omfattande och för konsumenterna viktig kvalitetsangivelse på i princip alla produkter, från enkla färska bordsviner till eleganta lagrade slottsviner.)

6. *Ser du några potentiella fördelar eller nackdelar med ett harmoniserat skydd av geografiska ursprungsbeteckningar på EU-nivå som omfattar andra produkter än jordbruksprodukter vid EU:s handelsförbindelser med tredjeland? Om ja, vilka?*

I grunden inga nackdelar. Men fördelarna är från konkurrenssynpunkt viktiga genom att det blir lättare och effektivare att jämföra liknande produkter från olika delar av Europa. En sådan transparens gynnar kvalitetssatsningar.

7. *Anser du att ett harmoniserat skydd av andra produkter än jordbruksprodukter genom geografiska beteckningar på EU-nivå skulle bidra till att bevara det traditionella kulturella och konstnärliga kulturarv som återspeglas i berättigande produkter?*

Det förefaller bli en sannolik effekt.

8. *Skulle ett sådant skydd bidra till att bygga upp ett socialt kapital i produktionsområdena?*

En sådan effekt kan inte uteslutas, dvs. både en uppbyggnad och en förstärkning av eventuella lokala produktionscentra.

9. Anser du att EU:s harmoniserade skydd av geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter skulle kunna hjälpa producenter att försvara sig mot imitationer och missbruk? Motivera ditt svar.

Det är möjligt. Men motsatsen skulle också kunna bli effekten, dvs. att imitatörer försöker dra nytta av kvalitetsbeteckningen; det har exempelvis hänt på vinområdet. Men i första hand är det nog (kända) varumärken som efterbildas och även förfalskas.

10. Hur kan konkurrerande producenter skydda sig mot att inte behöva gå för långt för att skydda sig när det gäller geografiska ursprungsbeteckningar?

Inser inte hur skyddade beteckningar eller inte skulle göra någon reell skillnad.

11. Vad anser du om nuvarande alternativ till harmoniserat skydd genom geografiska ursprungsbeteckningar av andra produkter än jordbruksprodukter?

Ur ett europeiskt perspektiv men också med tanke på strävan mot en ökad konkurrens och transparens är kollektivmärkesskyddet det enda skydd som finns av ett liknande slag. Men detta är endast i grunden ett gemensamt märkningssystem och bidrar därför inte systematiskt till en kvalitetshöjning av de kollektivmärkta varorna. Övriga skyddsmöjligheter finns inte på EU-nivå och avser således endast den nationella marknaden. Beträffande skydd mot illojal konkurrens har visserligen sådana författningar ett likartat syfte, men utformningen av skyddet mot illojal konkurrens är inte EU-rättsligt harmoniserat och inte heller internationellt. Lite av vitsen med förslaget borde vara att just åstadkomma ett utvidgat EU-rättsligt kvalitetsmärkningssystem.

12. Om ett nytt system utformas på EU-nivå bör detta skydda geografiska ursprungsbeteckningar som täcker andra namn än geografiska namn som otvetydigt associeras till en viss plats?

Det förefaller rimligt att ett sådant skydd även ska avse traditionella benämningar som exempelvis Glasriket för området där de småländska glasbruken ligger med flera liknande beteckningar.

13. Om ja, hur skulle systemet kunna garantera att detta skydd inte påverkar andra producenters rättigheter?

14. Bör liknande skydd även omfatta sådana symboler som konturerna av ett geografiskt område? Om ja, under vilka förhållanden?

Det förefaller inte helt logiskt eller nödvändigt. Men en karta kan naturligtvis svara mot upphovsrättsliga skyddsförutsättningar och därmed skyddas som sådan. En karta kan också uppfylla (kollektiv-)varumärkesrättsliga krav.

15. Ser du något behov av att lägga till ytterligare undantag från skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar än de som redan föreskrivs i Trips-avtalet? Motivera ditt svar.

De undantag som utmejslats under förhandlingarna om TRIPs-avtalet är givetvis viktiga också i det här aktuella sammanhanget liksom att inskränkningar och undantag från ett eventuellt utvidgat skydd för geografiskt ursprung diskuteras och därefter respekteras. En eventuell skärpning eller uppmjukning i förhållande till det där föreskrivna skyddet är svårt att ta ställning till före ett genomförande med beslut om författningsform (förordning eller direktiv), produktkategorier/sektorer osv. har fattats.

16. Ser du ett behov av att skilja mellan olika skyddsordningar beroende på kategorier av andra produkter än jordbruksprodukter (sektorsinriktad strategi)? Om ja, ange skälen till detta.

Det förefaller lämpligt att vidare utveckla den sektorsinriktade strategien också på nya området. Det finns bland annat anledning att skilja mellan kriterier för naturprodukter, exempelvis sten, och processade/tillverkade produkter, exempelvis konstnärligt utformade glasartiklar.

17. Anser du att vissa produkter bör undantas från skyddet för geografiska ursprungsbeteckningar på EU-nivå? Om ja, ange vilka.

Vet inte.

18. Hur stark bör kopplingen vara mellan andra produkter än jordbruksprodukter och ursprungsorten för att komma i fråga för skydd av geografiska ursprungsbeteckningar i ett eventuellt nytt system?

Kopplingen bör givetvis vara stark, eftersom ett geografiskt ursprungsskydd annars förlorar sin mening. Men i jämförelse med det existerande systemet förefaller snarare PGI-styrka än PDO-styrka vara att rekommendera.

19. Bör det i ett nytt system finnas två typer av kopplingar (en starkare än den andra) mellan andra produkter än jordbruksprodukter och deras ursprungsområde?

Det kan kanske snarare vara lämpligt att ha två slags skydd, dels ett för ”råvaror” och material som direkt utvinns ur naturen på en plats men inte behöver vidarebearbetas på denna plats, och ett skydd som avser varor, bearbetade artiklar som bygger på en utvecklad hantverkstradition på en viss ort men där de ingående råmaterialen kan komma från andra platser i landet. I det senare fallet är det således själva bearbetningsprocessen, och kanske även estetiska värderingar, i en tradition som skapar kvaliteten; det kan då röra sig om exempelvis stål- eller glasprodukter eller annat lokalt traditionellt hantverkskunnande

20. Bör det finnas skillnader beroende på olika typer av produkter? Motivera ditt svar.

Ja. Jfr ovan fråga 16 och 19 om man tänker sig dels ”råvaror” som finns i naturen, dels bearbetningstraditioner som bygger på människlig utveckling av kunnande på en viss ort.

21. Skulle det vara meningsfullt med ett kvalitetsriktmärke för andra produkter än jordbruksprodukter?

Ja, det kunde bland annat vara attraktivt i länder som Sverige med en beskedlig agrarproduktion.

22. *Hur skulle ett sådant riktmärke kunna definieras?*

23. *Instämmer du i att det skulle bli nödvändigt att kontrollera om särskilda egenskaper, kvalitet och ursprung för en geografisk ursprungsbezeichnung bibehålls under hela skyddsperioden? Motivera ditt svar.*

Det kan säkert finnas anledning att kontrollera att den angivna skyddade kvaliteten upprätthålls så att det inte smyger sig in i förfälskingar under den geografiska beteckningen/kvalitetsangivelsen.

24. *Hur tror du att produktens särskilda egenskaper bör definieras för att garantera att kvalitet och geografiskt ursprung uppfyller erforderliga krav, samtidigt som man inte begränsar innovation?*

Vet inte.

25. *Bör "kvalitet, anseende och andra egenskaper" krävas för att erhålla skydd av geografiska ursprungsbezeichnungen till andra produkter än jordbruksprodukter? Om inte alla, vilka av dessa faktorer anser du bör vara obligatoriska? Motivera ditt val.*

I varje fall bör kvalitet (hur man nu mäter kvalitet objektivt på det aktuella området med bland annat bearbetning, produktens egenskaper och finish) och anseende (uppfattningen om en särskilt hög kvalitet i det egna landet) ingå i bedömningskriterierna. Etablering kan vara ytterligare en relevant egenskap som avser en viss traditions ålder. Beträffande övriga faktorer kan de vara i viss mån beroende av vilka produkter som är i fråga. Ett skydd för geografiska beteckningar lämpar sig inte nödvändigt i början av produktens utveckling. Det är inte fråga om ett ensamrättsskydd; jfr det som sägs under punkt 3.3 i dokumentet.

26. *Vad bör en produktspecifikation innehålla? Bör minimikrav fastställas? (T.ex. i förhållande till frekvens, metod för urval av produkter och parter som är inblandade i de olika produktions- och distributionsstadierna.)*

Minimikrav underlättar för den som vill ansöka om att ansluta sig till en viss kvalitetsbeteckning.

27. *Skulle harmonisering av den nationella lagstiftningen vara tillräckligt för att effektivt skydda de geografiska ursprungsbezeichnungarna för andra produkter än jordbruksprodukter på den inre marknaden, eller anser du att det krävs ett enda system?*

För att det ska vara meningsfullt att tala om ett skyddssystem för geografiska beteckningar på EU-nivå, så ska ett sådant skydd vara på just EU-nivå. En harmonisering av skydd för geografiska beteckningar förefaller annars att vara en ganska obegriplig process. Medlemsländerna bör i ett sådant läge kunna välja många skilda skyddsformer,

bland annat skydd mot illojal konkurrens, som inte heller är särskilt harmoniserat i EU även om vilseledande affärsmetoder vid försäljning från näringsidkare till konsument omfattas av en fullharmonisering. Därmed minskar fördelarna med transparens och konkurrens.

28. *Om du är för ett enda EU-system, bör de nationella skyddssystemen (t.ex. nuvarande sui generis nivå-nationell lagstiftning) fortsätta att samexistera med det? Motivera ditt svar.*

Ett sådant EU-system utesluter givetvis inte att andra nationella system tillämpas parallellt. Inte minst inledningsvis förefaller det högst naturligt att tillåta parallella skydd.

29. *Om ett nytt system skulle utformas, anser du att det bör finnas ett registreringsförfarande för att skydda geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter?*

Ja.

30. *Anser du att de potentiella kostnaderna för ett system för registrering av geografiska ursprungsbeteckningar uppväger kostnaderna för ett system utan registrering?*

Ett system ”utan registrering” finns väl i princip genom ländernas skilda lagar och praxis om skydd mot illojal konkurrens. Det som här diskuteras är i stället ett skydd av sitt eget slag av kollektiv ensamrättskaraktär, som, till skillnad mot kollektivmärkning med kanske andra ensamrättsintressen i förgrunden, är kvalitetsdrivande.

31. *Anser du att registreringen bör inbegripa ett nationellt inslag, t.ex. att kontrollera förenlighet med produktspecifikationer, fastställt geografiskt område, kvalitet, anseende osv?*

Det förefaller lämpligt.

32. *Om ett nytt system skapas, bör producenterna och deras organisationer vara de enda som har rätt att ansöka om att registrera andra produkter än jordbruksprodukter genom geografiska ursprungsbeteckningar, eller bör andra organ tillåtas att ansöka? Om ja, vilka?*

Endast producenter och deras organisationer.

33. *Bör enskilda producenter tillåtas att ansöka?*

Det kan finnas flera skäl till att låta enskilda producenter söka, men främst att det kanske bara finns en viss producent av den aktuella produkten. Det utesluter inte att det kan bli fler i framtiden, och den geografiska beteckningen är då till skillnad från ett varumärke tillgänglig för alla som svarar mot kvalitetskraven.

34. *Om ett nytt system skapas, instämmer du i att en invändningsprocess bör införas och att det ska vara öppet för samma typ av berörda parter som under de jordbruksmässiga*

reglerna för geografiska ursprungsbeteckningar?

Ja.

35. Bör skyddet av andra produkter än jordbruksprodukter för geografiska ursprungsbeteckningar på EU-nivå genom registrering vara avgiftsbelagt?

Det kan vara avgiftsbelagt.

36. Vilken nivå för en registreringsavgift anser du vara rättvis?

Om avgift, bör den sättas så att den inte är prohibitiv, exempelvis 350 euro.

37. Vilken omfattning av skydd bör beviljas för andra produkter än jordbruksprodukter med geografiska ursprungsbeteckningar i EU?

Ett starkt skydd som inte tillåter degenererande användning ("art", "typ", "stil" imitation") är givetvis alltid att föredra, bland annat därför att det annars krävs en (juridisk) bedömning av om den "neutraliserande" tillägget verkligen fungerar neutraliserande eller om benämningen i dess helhet i själva verket är vilseledande.

38. Bör skyddet av andra produkter än jordbruksprodukter överensstämma med de skyddsåtgärder som redan ges till jordbruksprodukter med geografiska ursprungsbeteckningar på EU-nivå. Om ja, hur nära bör de överensstämma?

Skyddet för geografiska beteckningar på andra produkter än jordbruksprodukter bör lämpligen inrangeras bland immaterialrätter, jfr artikel 1.2 i Pariskonventionen för industriellt rättsskydd. De är liksom kollektivmärken av ett sådant slag att de kan åtnjutas av alla berättigade som svarar mot kvalifikationskraven. Den stora skillnaden i förhållande till varumärken är inte endast den geografiska benämningen som i varje fall i kollektivmärkesfallet kan förbehållas en grupp innehavare utan överlåtelsemöjligheten. En geografisk beteckning kan normalt inte överlåtas utanför kvalificeringsområdet utan att bli vilseledande.

39. Skulle du föredra ett system för att övervaka och genomdriva rätten till geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter, som uteslutande är privat, offentlig eller en blandning av offentliga och privata rättigheter? Förklara, om möjligt med beaktande av ändamålsenlighet och kostnader för åtgärder för att genomdriva rättigheterna.

Den ganska flexibla ordning som gäller för jordbruksprodukter bör också lämpa sig för andra produkter där organisationer, myndigheter och producenter kan vara helt olika beroende av produkternas art. Det är viktigt att hitta en smidig övervakningsordning.

40. Anser du att skyddet av geografiska ursprungsbeteckningar till andra produkter än jordbruksprodukter ska vara begränsat eller med obegränsad varaktighet, med möjlighet till förlängning? Om du föreslår en begränsad varaktighet, hur lång skulle den vara?

Kan inte inse behovet av ett tidsbegränsat skydd. Geografiska namn är inte tidsbegränsade.

41. *Delar du uppfattningen att det bör finnas möjlighet att avregistrera en geografisk ursprungsbeteckning efter registrering?*

Det kan vara lämpligt i de angivna situationerna att beteckningen inte svarar mot de krav som ställts upp eller inte produceras.

42. *Vem bör tillåtas att avregistrera en geografisk ursprungsbeteckning?*

I sista hand en domstol. Det utesluter inte att de skulle kunna finnas en nämnd, vars beslut vid behov kunde överklagas.

43. *Om ett nytt system skulle införas, instämmer du i att ett avregistreringsförfarande bör införas, med samma villkor som för geografiska ursprungsbeteckningar för jordbruksprodukter?*

Ja.

44. *Anser du att geografiska ursprungsbeteckningar och varumärken bör omfattas av i principen "first in time, first in right" (dvs. principen om företräde)?*

Det principen har understrukits som en normal och välavvägd tolkning av artikel 16.1 i TRIPs-avtalet enligt WTO:s panelförfarande år 2005 och förefaller svår att kringgå, se WT/DS174/R (20 april 2005).

45. *Bör geografiska ursprungsbeteckningar under vissa omständigheter ha företräde över varumärken? Motivera ditt svar.*

Det finns inga skäl att inte tillämpa ett eventuellt skydd för geografiska beteckningar på andra varor än jordbruksprodukter, vin och alkoholhaltiga drycker på ett liknande sätt som dessa tidigare förekommande skyddsformer.